

Professionals in de kinderopvang van baby's en peuters zetten dagelijks in op kwaliteit. Voor het eerst staat dit vast op papier: Vlaanderen heeft nu ook een pedagogisch raamwerk. Waarom is dit raamwerk er? Wat omvat het en wat kun je ermee doen? Want één ding staat vast: dit raamwerk biedt een kader voor elke opvang, groot of klein, groepsopvang of gezinsopvang.

Kinderopvang voor baby's en peuters in Vlaanderen krijgt een kwaliteitskader

Eindelijk een pedagogisch raamwerk

Samen met veel collega's in Vlaanderen werk je elke dag mee aan de pedagogische kwaliteit in de kinderopvang van baby's en peuters. Dit is van onschatbare waarde voor kinderen, hun ouders en de samenleving. Want opvang van hoge pedagogische kwaliteit heeft belangrijke positieve effecten voor alle kinderen. Tot nu toe waren de waardevolle aspecten en de pedagogische kwaliteit van kinderopvang in Vlaanderen echter nog nergens beschreven. Dat gebeurt nu wel met het pedagogische raamwerk.

Onderliggend beeld

Het raamwerk is geschreven vanuit bepaalde opvattingen en overtuigingen over kinderen, medewerkers, ouders en kinderopvang. Hoe kinderbegeleider Sarah over één van de kinderen in de opvang vertelt, geeft mooi de onderliggende ideeën van het raamwerk weer.

'Mirthe (26 maanden) is al een tijdje in onze opvang. Al toen ze baby was, viel op dat ze geïnteresseerd is in alles wat wielen heeft. Op dit moment speelt ze nog het liefst met onze

tractorset. Ze kent het verschil tussen de groene 'John Deere tractor' en de blauwe tractor van 'New Holland'. Ze weet meer van tractors dan ik en heeft duidelijk haar favorieten. Soms kan ze er 20 minuten geconcentreerd mee spelen, dan toont ze een enorme betrokkenheid en doorzetting. Af en toe kijkt ze even op, alsof ze wil vragen 'Heb je me gezien?' en dan glimlach ik even of speel wat mee. Mooi is dat. Soms is ze zo enthousiast dat ze het moeilijk heeft om een tractor te delen met andere kinderen. En soms gaat ze zodanig op in haar spel dat ze vergeet op het potje te gaan. Wanneer ze dan toch een ongelukje heeft, is dat voor haar gelukkig geen drama. Ze weet al hoe ze de knopen van haar broek kan losmaken, maar als het een keertje niet lukt, komt ze altijd naar een kinderbegeleider en vraagt ze om hulp... Eigenlijk weet Mirthe al sinds ze baby is goed wat ze wil en wat ze daarvoor moet doen. Ze kan zich, zelfs zonder woorden, goed uitdrukken. Het zal wennen worden als ze straks naar school gaat.'

Competent en uniek kind

De korte typering door Sarah zegt veel over hoe ze kijkt naar

Mirthe. En ongetwijfeld ook naar de andere kinderen in de opvang. Deze kijk vind je ook in het pedagogische raamwerk terug: in alles wat Sarah zegt weerklinkt een groot respect voor kinderen. Het gaat om een waarderende benadering van unieke kinderen. Ze kijkt naar de sterktes en interesses, legt de klemtoon op wat kinderen kunnen en hoe ze daar samen met andere kinderen, met de kinderbegeleiders en in de groep verder in groeien. Sarah spreekt niet over wat Mirthe nog niet kan. Kinderen, hoe jong ook, zijn uitgerust met heel wat mogelijkheden om samen met anderen de wereld rondom hen te verkennen. Ze zijn observerend, explorerend, selectief en ze grijpen actief in op hun omgeving. In een rijke omgeving vol kansen ontwikkelen kinderen zichzelf.

Een holistische kijk

Die waarderende benadering vraagt een holistische kijk op kinderen. In het pedagogische raamwerk staat nergens wat 'normale ontwikkeling' is. Kwaliteit in de kinderopvang wordt dan ook niet afgemeten aan het ontwikkelingsniveau van de kinderen. In de omschrijving van Mirthe had Sarah wrevelig kunnen opmerken dat het de hoogste tijd wordt dat Mirthe volledig zindelijk is (ze is tenslotte 26 maanden) en dat ze leert samenspelen en speelgoed delen (ze moet tenslotte binnenkort naar school). Maar dat doet Sarah niet. Ze vermoedt dat Mirthe soms vergeet op het potje te gaan en soms liever alleen speelt. In het raamwerk betekent de holistische kijk dat kinderen verschillende dingen tegelijkertijd leren. Ze leren met hoofd, hart en handen. Het betekent ook dat zorg en ontwikkelen bij kinderen niet van elkaar te scheiden zijn.

Reflectieve medewerkers

Kinderbegeleiders zorgen dat kinderen hun sterktes ten volle tot ontplooiing brengen. Ze ondersteunen kinderen samen in al hun ervaringen en zetten een rijke omgeving op waar alle ervaringsgebieden intens aan bod kunnen komen (zie verder). Een kinderbegeleider kan dat niet alleen. Het is alleen maar mogelijk als kinderbegeleiders leren van en met elkaar, de kinderen, de gezinnen en de buurt. In het voorbeeld merkt Sarah op dat Mirthe allicht meer van tractors weet dan zijzelf. Niet toevallig is er een breed gamma aan tractors aanwezig. Na observatie en documentatie, aangevuld met gesprekken met collega's en ouders, besloot het team van Sarah dat net die details in hun spelaanbod het verschil maken. Sarah en haar collega's staan geregeld stil bij hun werking. Op basis van hun observaties en reflecties passen ze hun aanpak aan, de ruimte, het speelgoed en de activiteiten die ze aanbieden. Dit is ook zo in de gezinsopvang. Ook daar leren begeleiders van en met elkaar: op cursussen, in lerende netwerken, trefpunten en contactgroepen...

Samen met ouders

Het respect dat Sarah uitdrukt voor Mirthe vertaalt zich ook naar de ouders. In het

raamwerk zit een waarderende kijk op gezinnen vervat: ze worden gezien in hun kracht. Sarah investeert in de contacten met ouders: het is belangrijk dat die zich veilig voelen en dat ze open en eerlijk met de opvang kunnen communiceren. Dat zit soms in kleine dingen. Wanneer Sarah de ouders vertelt over Mirthes spel en fascinatie voor wielen, klinkt dat erg vertrouwd in de oren van Mirthes vader. Hij voegt eraan toe dat Mirthe thuis eigenlijk nooit op een loopfietsje fietst, maar dat fietsje altijd omdraait en aan de wieltjes draait. Samen met de ouders ontdekt de kinderopvang wat het kind nu aanspreekt en verheugen ze zich samen over elke stap die het kind zet.

Ruimer dan de muren van de opvang

Kinderopvang is vaak een van de eerste plekken waar het gezinsleven en het gemeenschapsleven elkaar ontmoeten. Hoe begeleiders, ouders en kinderen daar met elkaar omgaan, geeft kinderen een eerste indruk van de samenleving. Het pedagogische raamwerk heeft hierbij een inclusieve, democratische en duurzame samenleving voor ogen, met respect voor diversiteit. Een hele mond vol, maar tegelijk concreet. Elke dinsdag gaat Sarah met drie kinderen en een schotel verse zelfgemaakte deegkoekjes de deur uit naar de naburige bakker. Die bakt het voor hen in zijn bakkersoven. Rond drie uur komen Lydia en Miel, een gepensioneerd echtpaar uit de buurt, binnen. Ze komen voor hun wekelijkse afspraak met de kinderen. Het is voorleestijd. Miel leest voor uit de lievelingsboeken van de kinderen. Lydia speelt op de mat met het jongste baby'tje. 's Avonds blijven de papa van Noor en de oma van Mirthe nog even gezellig praten, terwijl ze proeven van de lekkere koekjes. Ze praten over scholen uit de buurt, want voor Noor en Mirthe komt de overstap dichterbij.

Een gedragen visie

Je merkt het, het pedagogische raamwerk heeft een duidelijke visie. Die visie is uitgewerkt in opdrachten, uitgangspunten en grote lijnen van pedagogisch handelen. Daarbij heeft het pedagogische raamwerk telkens aandacht voor kinderen, ouders en samenleving.

GEDRAGEN VISIE		
Opdrachten: brede oriëntatiepunten die vertrekken vanuit de doelen van kinderopvang		
Kinderen: bijvoorbeeld 'rijke ontplooiingskansen bieden voor elk kind'	Ouders: bijvoorbeeld 'samen met ouders de opvoeding gestalte geven'	Samenleving: bijvoorbeeld 'bijdragen tot ecologisch bewustzijn'
Uitgangspunten: vanuit welk onderliggend beeld kijkt de opvang naar kinderen, ouders en samenleving?		
Kinderen: bijvoorbeeld 'kinderen hebben een actieve rol'	Ouders: bijvoorbeeld 'gezinnen zijn competent'	Samenleving: bijvoorbeeld 'kinderopvang maakt deel uit van een samenleving die respect heeft voor diversiteit'
Pedagogisch handelen: hoe kunnen medewerkers handelen om de opdrachten waar te maken?		
Kinderen: bijvoorbeeld 'medewerkers bieden elk kind geïntegreerde ontplooiingskansen op de vier ervaringsgebieden'	Ouders: bijvoorbeeld 'medewerkers hebben systematisch overleg met gezinnen en zorgen voor inspraak'	Samenleving: bijvoorbeeld 'medewerkers werken samen met andere voorzieningen en diensten'

Kinderopvang is van onschatbare waarde. Voor kinderen, hun ouders en de samenleving

Evaringsgebieden

In het schema staat een nieuwe term bij het pedagogische handelen met kinderen: ervaringsgebieden. Het zijn clusters van ervaringen die een sleutelrol spelen in de ontwikkeling van kinderen. Opdat kinderen zich breed kunnen ontplooiën, biedt de opvang een ruime waaier aan ervaringen aan (zie afbeelding hierboven). Zo'n ruime waaier geeft je een houvast: hoe rijk zijn de ontplooiingskansen die ik aanbied?

Nieuw en toch vertrouwd

Er staan een aantal nieuwe dingen in het pedagogische raamwerk, tegelijk klinkt er ook heel wat bekend in de oren. Bij de ontwikkeling van dit raamwerk werd dan ook vertrokken van de dagelijkse kwaliteit in Vlaanderen en bestaande kwaliteitsinstrumenten (zoals Ziko en Ziko-Vo). Vertegenwoordigers uit praktijk en opleiding kregen een belangrijke stem bij het uitwerken van het raamwerk. Ook andere organisaties die werken voor en met kinderen en (maatschappelijk kwetsbare) gezinnen dachten mee. Daarnaast werd mosterd gehaald bij pedagogische raamwerken uit andere regio's. Onder andere uit Nederland, de Franstalige Gemeenschap in België, Zweden, Denemarken, Ierland, Nieuw-Zeeland... Zo'n kader is immers niet onbelangrijk: internationale organisaties zoals de OESO en Unicef wijzen erop dat een gedragen kader de kwaliteit in kinderopvang kan ondersteunen.

Sinds oktober 2014 is het dus zover: de Vlaamse kinderopvang heeft een eigen pedagogisch raamwerk. Het is in de eerste plaats een erkenning voor het vele waardevolle werk dat medewerkers dag in dag uit in de praktijk verrichten. Daarnaast wil het raamwerk ook inspireren en ondersteunen. De bakens die worden uitgezet zijn bedoeld voor groepsopvang en gezinsopvang, voor grote en kleine opvangorganisaties, voor kinderbegeleiders, pedagogische coaches en coördinatoren.

Wat kun je met het raamwerk doen?

Het pedagogische raamwerk is geen handleiding waarin wordt gezegd hoe je in de dagelijkse praktijk 'moet' werken. Elke opvang heeft een andere context, het raamwerk schuift dus geen bepaalde praktijk als 'beste praktijk' naar voor. Je kunt het raamwerk echter wel gebruiken als inspiratiebron om te beschrijven waar je als opvang voor staat. Waarmee wil je jezelf onderscheiden op pedagogisch vlak? Welke betekenis heeft jouw opvang voor kinderen, gezinnen en buurt? Via het raamwerk kun je je pedagogisch beleid en de participatie en betrokkenheid van gezinnen onder de loep nemen en eventueel verfijnen. Gebruik bijvoorbeeld één opdracht uit het

raamwerk als startpunt voor een gesprek over je missie en visie: wat betekent die voor jouw opvang? Hoe zit het met die opdracht in de praktijk? Of je kunt van de uitgangspunten een vast agendapunt maken op het overleg in team, met je dienstverantwoordelijke of met je pedagogische ondersteuner.

Geen resultaten, wel inspanningen

Het pedagogische raamwerk dient als basis om de pedagogische kwaliteit in de Vlaamse kinderopvang te kunnen opvolgen. Tot nu had Vlaanderen geen eenduidig instrument om de kwaliteit in de opvangorganisaties voor baby's en peuters op te volgen. Kind en Gezin vindt het belangrijk dat er zo'n instrument komt. Daarom loopt van 2013 tot 2016 **MeMoQ: Meten en Monitoren van Kwaliteit (Quality)**. Maar voor je kwaliteit gaat meten, moet je natuurlijk eerst weten wat je onder kwaliteit verstaat. Twee onderzoeksploegen (zie kader) werkten daarom een onderliggend pedagogisch raamwerk uit. Later komen drie meetinstrumenten: een wetenschappelijk instrument om kwaliteit te meten, een inspectie-instrument om kwaliteit te bewaken en een zelfevaluatie-instrument om kwaliteit te bevorderen.

Met andere woorden, op termijn is het de bedoeling dat elke opvang haar kwaliteitsbeleid afstemt op het pedagogische raamwerk. Hierbij is geen resultaatsverplichting: nooit zal een opvangvoorziening afgerekend worden op het niveau van de kinderen. Er is wel een inspanningsverplichting. Van elke opvang wordt verwacht dat ze kan aantonen hoe er gewerkt wordt aan de opdrachten die de opvang heeft ten aanzien van kinderen, gezinnen en de samenleving. Gelukkig is de opvang vandaag al goed vertrouwd met die opdrachten. In die zin bevestigt het raamwerk de inspanningen die jij en je collega's vandaag al elke dag leveren. ◀

Meer weten?

Ben je benieuwd naar het volledige pedagogische raamwerk? Lees het eens door en laat je inspireren via www.kindengezin.be/img/pedagogische-raamwerk.pdf

MemoQ wordt uitgevoerd door de Vakgroep Sociale Agogiek van Universiteit Gent (onder leiding van prof. Michel Vandenbroeck) en het Expertisecentrum Ervangersgericht Onderwijs van KU Leuven (onder leiding van prof. Ferre Laevers).